

ANDRZEJ WAWRZUSISZYN
Katedra Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego
Wydział Prawa i Administracji UWM w Olsztynie

BOGDAN CHMIELIŃSKI
Katedra Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego
Wydział Prawa i Administracji UWM w Olsztynie

Bezpieczeństwo społeczności lokalnej w wybranych miastach Warmii i Mazur w świetle badań własnych

Security of local community in the chosen cities of Warmia and Mazury region from the perspective of own scientific research

Streszczenie

Żyjemy w czasach, w których coraz trudniej jest nam zidentyfikować zagrożenia lub ich źródła, dlatego możemy przyjąć tezę, że bezpieczny świat dziś jest niemożliwy, a państwa i narody stają się tylko bezpieczniejsze, ale nigdy całkiem bezpieczne. Rozprzestrzenianie się nieuleczalnych chorób, uaktywnianie się wyznawców skrajnych dogmatów religijnych, plaga narkomanii czy zwiększanie się liczby przestępstw kryminalnych stanowią nieuniknione następstwo rozwoju cywilizacyjnego i liberalnej polityki państwa. Dążenie do zaspokojenia potrzeby bezpieczeństwa na możliwie najwyższym poziomie to istotny element ludzkiej egzystencji, traktowanej zarówno jako byt jednostkowy, jak i społeczny. Istotnego znaczenia nabiera dzisiaj bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym, zważywszy na ogólne trendy społeczno-cywilizacyjne, w ramach których wśród dóbr chronionych coraz wyższe pozycje osiągają wartości lokalne, a lokalizm pojmowany jest jako sprzeciw wobec rozbudowanej biurokracji i powiększającego się dystansu między rządzonymi a rządzącymi. Ujmowane jest często przestrzennie, posiada też stały wkład w budowaniu bezpieczeństwa jednostek, państw, a także społeczności międzynarodowych. Wymiar lokalny bezpieczeństwa odzwierciedla się w bezpieczeństwie publicznym lub obywatelskim.

Autorzy podejmują analizę poziomu bezpieczeństwa społeczności lokalnych wybranych miast Warmii i Mazur na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo lokalne, zagrożenia, egzystencja, potrzeba bezpieczeństwa, miasto

Abstract

We live in time when it is more and more difficult to identify the threats or their sources, thus we may assume that safe world today is impossible and the states and nations only become safer, however never quite secure. The spread of incurable diseases, activation of the followers of the extreme religious dogma, the plague of drug addiction or increasing number of criminal offenses is an inevitable consequence of the development of civilization and the liberal policy of the state. Striving for meeting the security needs at the highest possible level is an important part of human existence understood as an individual entity, as well as social. Nowadays security at the local level gains important meaning given by the general trends of social civilization, in which among the protected goods higher and higher is positions taken by local values, and localism is conceived as a protest against developed bureaucracy and widening distance between the ruled and the rulers. Moreover, security is often spatially recognized with a permanent contribution to the building of the security of individuals, states and the international community. Local dimension of security is reflected in the safety of public or society.

The authors analyse the level of security of local society of the chosen cities of Warmia and Mazury region on the base of their own scientific research.

Keywords: local security, threats, existence, need of security, city

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą każdego człowieka, a jej niezaspokojenie nie pozwala na realizację innych potrzeb i utrudnia rozwój jednostki. W znaczeniu etymologicznym „bezpieczeństwo” jest uznawane za stan wolności od zagrożeń, stan pokoju i pewności oraz stan bez wojen. Chociaż treść tego terminu ma charakter wielopłaszczyznowy i może być on definiowany z wielu perspektyw, to dla obywatela najważniejsze jest bezpieczeństwo występujące w skali wspólnoty lokalnej, jaką stanowi miasto, osiedle mieszkaniowe czy wieś.

Tym, co łączy członków lokalnej społeczności, jest miejscowa kultura i przyroda oraz emocjonalny i intelektualny związek, jaki każdy odczuwa z najbliższym otoczeniem. Związek ten określany jest mianem „małej ojczyzny” i peł-

ni fundamentalną funkcję edukacyjno-socjalizującą, zakorzeniając człowieka i umożliwiając zmianę zastanej rzeczywistości (Theiss 1994, s. 240).

Każdy obywatel chce być bezpieczny w swoim domu, na ulicy, w szkole i w pracy oraz w innych miejscach, w których bywa na co dzień. Miejsca te będące jego małą ojczyzną są dla niego najważniejsze, najbliższe i dlatego człowiek chce czuć się w nich komfortowo, a przede wszystkim bezpiecznie (Głuch, Gościński-Koc 2012, s. 40). Dąży więc podświadomie do wykreowania sobie bezpiecznego życia. Natomiast bezpośrednio uświadamia sobie ważność istnienia potrzeby bezpieczeństwa dopiero w sytuacjach kryzysowych, takich jak zetknięcie z przejawami przemocy, naruszenie nietykalności cielesnej, godności osobistej czy niebezpieczne zdarzenia losowe lub przyrodnicze

Bezpieczeństwo w przestrzeni miejskiej

Znaczna część ludzkiego bytowania (i z zawsze obecną potrzebą bezpieczeństwa) to różnego rodzaju sytuacje, zdarzenia i procesy, z którymi człowiek ma do czynienia z chwilą wkraczania w przestrzeń publiczną. Wpływów i bodźców płynących z tej przestrzeni doświadczamy na różne sposoby, sami też zresztą na nią oddziałujemy, począwszy od kreacji, przez porzucanie, na dewastacji skończywszy (Fehler 2010, s. 16). Przestrzeń publiczna jest przestrzenią dostępną dla całej społeczności miejscowej i przybyszy z zewnątrz. W przestrzeni tej toczy się intensywne życie, funkcjonują najważniejsze obiekty i symbole o znaczeniu społecznym, usługowym, kulturalnym¹. W skład przestrzeni publicznej wchodzi: tereny ogólnodostępne oraz elementy przyrody, zagospodarowania i zabudowy znajdujące się na tych terenach, w przestrzeni nad nimi i w ich sąsiedztwie, w zasięgu postrzegania przez przebywających na nich ludzi. Na przestrzeń publiczną składają się np.: elementy przyrody ożywionej i nieożywionej, budynki i budowle, urządzenia uliczne, wypoczynkowe i sportowe, informacyjne, reklamowe i usługowe². Według B. Jałowickiego: „Tradycyjna przestrzeń publiczna to centrum miasta, jego obszar kulturowy, a więc ulice ze sklepami, place, liczne wydarzenia: grajkowie, żebracy, grupy ludzi manifestujących różnorod-

¹ J. Piec, <http://www.abc.com.pl/problemy/1328/4>, dostęp: 15.04.2010.

² <http://www.poznan.pl/mim/public/s8a/Zalozenia> i wstępny projekt karty przestrzeni publicznej, Poznań 2009, s. 3, dostęp: 11.10.2011.

ne poglądy. Przestrzeń publiczna jest sferą wolności, gdzie każdy mieszkaniec miasta może się czuć swobodnie: generując obrazy i dźwięki, dostarcza bogatej i różnorodnej informacji oraz wielu zmysłowych wrażeń. Ulice, place, a także miejskie parki powinny być własnością wszystkich obywateli miasta, a zachowania w przestrzeni muszą być swobodne, ograniczone jedynie ogólnymi zasadami współżycia społecznego” (Jałowiecki 2004, s. 26). Występująca tam zbiorowość terytorialna, wynikająca z faktu zamieszkiwania ludzi na określonym terytorium, tworzy (lub powinna tworzyć) społeczność lokalną, czyli między ludźmi mieszkającymi na danej przestrzeni (terytorium) występują (lub powinny występować) więzi wynikające ze wspólnoty – interesów, potrzeb z poczucia zakorzenienia, z odczuwania przynależności do miejsca, w którym mieszkają, czyli żyją, ponieważ: „miasto nie jest tylko częścią (...) społeczeństwa, ale jest wyrazem natury większego systemu społecznego i czynnikiem kształtującym ten system” (Giddens 2004, s. 597).

Zatem istnienie i funkcjonowanie miast, jako publicznej przestrzeni, wymaga jednoczesnego zaangażowania woli politycznej, przepisów prawa (często z niej wynikających), realizacji założeń – bytowania i rozwoju, dbałości o ład, porządek i bezpieczeństwo (osie rozwoju miast, czyli polityka miejska: gospodarka mieszkaniowa, infrastruktura, transport, środowisko naturalne, eliminacja odpadów, kultura, kształcenie i zdrowie mieszkańców, sprawy przestępczości) oraz rozwijania zintegrowanej miejskiej polityki przestrzennej i – być może przede wszystkim – uwzględnienia ludzkiego wymiaru przestrzeni miejskiej, czyli ludzi mieszkających w miastach, którzy utworzą podmioty gospodarcze i społeczne, lokalne grupy interesu, wykazują inicjatywę, będą (lub są) podmiotami życia w przestrzeni miejskiej, subkultury itp., czyli społeczności, która tworzy i będzie tworzyła publiczną przestrzeń miejską (Maczasek 2012, s. 51–52).

Stan przestrzeni miejskiej to istotny element kształtujący jakość życia tych, którzy z niej korzystają. Bezpieczna i przyjazna przestrzeń to coś, co sprzyja integracji i rozwojowi więzi społecznych, przyczynia się do rozwoju kapitału społecznego i intelektualnego, pozytywnie oddziałuje na konkurencyjność i atrakcyjność miejscowości. Stąd też istotnego znaczenia nabiera poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, rozumiane jako spokój ducha wywołany przekonaniem, że nie należy obawiać się niczego. Jest to zatem uświadomienie sobie czegoś, co

istnieje jako fakt obiektywny albo stan subiektywny, wewnętrzny, świadomość, uczucie. Poczucie bezpieczeństwa to element wewnętrznego stanu lub zjawisk i okoliczności świata zewnętrznego, które mają znaczenie dla całościowego znaczenia człowieka (Bryk, Kasprzak 2008, s. 81).

Jednak coraz częściej zdarza się człowiekowi, że nie może odnaleźć się w rzeczywistości, traci poczucie tożsamości, nie może poddać się wymogom masowego kształcenia, odczuwa przeciążenia nadmiarem informacji, zagrożony jest niemożliwością opanowania dynamicznego postępu technicznego. I chociaż nie tak łatwo poddaje się owym zagrożeniom, często powstaje u niego poczucie bezsilności. Wiele słabszych jednostek rezygnuje z pełnego, aktywnego uczestnictwa w kreowaniu współczesnego świata. Poddaje się biernie sytuacji, przekreślając własną indywidualność i potrzebę samorealizacji. Brak poczucia bezpieczeństwa dezorganizuje psychiczne procesy poznawcze, zaburza przetwarzanie informacji i czynności wykonawcze, wprowadza dodatkowe obciążenia świadomości i wywołuje negatywne emocje. Jest to sytuacja, w której żaden człowiek nie jest w stanie funkcjonować niezawodnie i efektywnie (Rosa 1996; Wawrzusiszyn 2012).

Ochroną bezpieczeństwa publicznego (Zaborowski 1985)³, a także bezpieczeństwa wszystkich jednostek z osobna zajmuje się całość instytucji i regulacji chroniących życie, zdrowie i mienie obywateli oraz majątek państwowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami niekorzystnymi dla ładu prawnego. Taki obowiązek spoczywa na wszystkich organach państwowych, społecznych i na obywatelach. W Polsce funkcjonuje wiele instytucji, których bezpośrednim lub pośrednim zadaniem jest ochrona bezpieczeństwa publicznego. Przyjmując jako kryterium podległość administracyjną, strukturę organizacyjną oraz zakres wykonywanych zadań w zakresie bezpieczeństwa publicznego, wyodrębnia się podsystemy:

³ Bezpieczeństwo publiczne to stan faktyczny wewnątrz państwa, który umożliwia bez narażenia na szkody – wywołane na przykład zachowaniem ludzi, działaniem sił natury, techniki – normalne funkcjonowanie organizacji państwowej, realizację jej interesów, zachowanie życia i mienia jednostek żyjących w tej organizacji oraz korzystanie przez te jednostki z praw i swobód zagwarantowanych konstytucją i innymi przepisami prawa, J. Zaborowski, *Administracyjnoprawne ujęcie pojęć „bezpieczeństwo publiczne” i „porządek publiczny”, niektóre uwagi w świetle uwarunkowań prawnych (1983–1984)*, „Zeszyty Naukowe ASW”, nr 41. Warszawa 1985.

- rządowy/instytucjonalny obejmujący instytucje bezpieczeństwa publicznego podległe administracji rządowej (w tym między innymi: Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna, Żandarmeria Wojskowa),
- samorządowy/komunalny, w skład którego wchodzi instytucje bezpieczeństwa publicznego podległe samorządowi terytorialnemu (w tym straż gminna lub miejska, ochotnicza straż pożarna),
- prywatne z komercyjnymi podmiotami ochrony osób i mienia (Misiuk 2008, s. 9–11).

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego jest jednym z najważniejszych i najstarszych zadań publicznych, związanym ściśle z samym powstaniem władzy publicznej. Treść tej funkcji państwa jest od dawna wiadoma, zakorzeniona w świadomości społecznej i intuicyjnie zrozumiała. Zapewnienie bezpieczeństwa obywateli jest uznawane za podstawowy obowiązek państwa i jeden z fundamentalnych obowiązków jednostek samorządu terytorialnego. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, a zadania te obejmują między innymi sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej (tekst jednolity: Dz.U. z 2010 r. Nr 217, poz. 1281).

Bezpieczeństwo społeczności lokalnej – empiryczny ogląd zjawiska

Badania społeczne na temat poczucia bezpieczeństwa oraz obaw i oczekiwań mieszkańców Polski w dziedzinie bezpieczeństwa prowadzone są od wielu lat, zarówno przez niezależne wyspecjalizowane firmy, jak i naukowców zajmujących się problemami bezpieczeństwa. Wyniki tych badań bardzo często stanowią podstawę planowania i wdrażania krajowych i lokalnych działań na rzecz stanu bezpieczeństwa, podnoszenia poziomu poczucia bezpieczeństwa obywateli oraz budowania ocen społecznych instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo publiczne.

Przygotowując koncepcję procedury badawczej, podjęto próbę empirycznej egzemplifikacji zjawiska w środowisku społeczności lokalnej Warmii i Mazur, koncentrując się na dwóch miastach: Giżycko i Lubawa na drodze jakościowych badań terenowych. Giżycko to miasto i gmina w województwie warmińsko-

-mazurskim. Jest jednym z głównych portów na szlaku wielkich jezior mazurskich i jednym z polskich ośrodków turystycznych i wypoczynkowych. Według danych z 15 marca 2012 r. miasto zamieszkiwało 37 015 osób⁴. Miasto jest siedzibą powiatu giżyckiego oraz gminy wiejskiej Giżycko. Natomiast Lubawa to miasto i gmina w powiecie iławskim, w województwie warmińsko-mazurskim, na wschodnich krańcach ziemi chełmińskiej, stolica historycznej ziemi lubawskiej. Według danych z 30 czerwca 2013 r. miasto zamieszkiwało 10 092 osób⁵. Odległość pomiędzy miastami wynosi 170 km.

Na potrzeby niniejszych analiz posłużono się specjalnie skonstruowanym kwestionariuszem ankiety. Badaniami objęto ogółem 375 respondentów, w tym 260 mieszkańców Lubawy i 115 mieszkańców Giżycka. Badana grupa stanowiła 45% mężczyzn i 55% kobiet. Badaną populację stanowili ludzie młodzi w wieku 18–35 lat (ponad 60%); zdecydowana większość to uczniowie, studenci i pracujący zawodowo. Dominującym poziomem wykształcenia było średnie i zasadnicze zawodowe stanowiące 70%, wyższe – 24% oraz podstawowe – 6%. Badania polegały na dobrowolnym i anonimowym wypełnieniu przez respondentów kwestionariusza ankiety. Zostały one przeprowadzone w terminie kwiecień – maj 2014 roku.

Na potrzeby niniejszych badań sformułowano następujący problem badawczy:

Jaki jest stan odczuwanego bezpieczeństwa społeczności lokalnej Warmii i Mazur w wybranych miastach?

Na podstawie tak zdefiniowanego problemu badawczego zaproponowano następujące cele badawcze:

1. Jaki jest stan odczuwanego bezpieczeństwa przez badanych?
2. Jakie zagrożenia szczególnie wpływają na poczucie bezpieczeństwa badanych w miejscu zamieszkania?
3. Jak oceniana jest przez badanych praca Policji i Straży Miejskiej w miejscu zamieszkania?

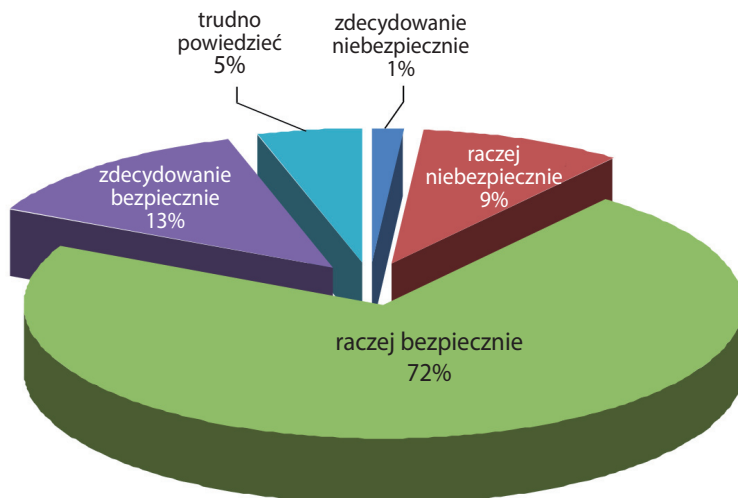
⁴ Baza Demograficzna – Tablice predefiniowane – Wyniki badań bieżących; Stan i struktura ludności; Ludność według płci i miast (pol.). GUS, dostęp: 14.09.2010.

⁵ Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30.06.2013 r. GUS, dostęp: 30.10.2010.

W ramach opracowanej procedury badawczej świadomie pominięto określenie hipotez badawczych, zakładając, iż badania miały charakter diagnostyczny i nie wkraczały w zakres badań weryfikacyjnych. W przedmiotowej analizie badawczej wykorzystano tylko część odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety. Rozkład odpowiedzi na postawione pytania kształtował się następująco.

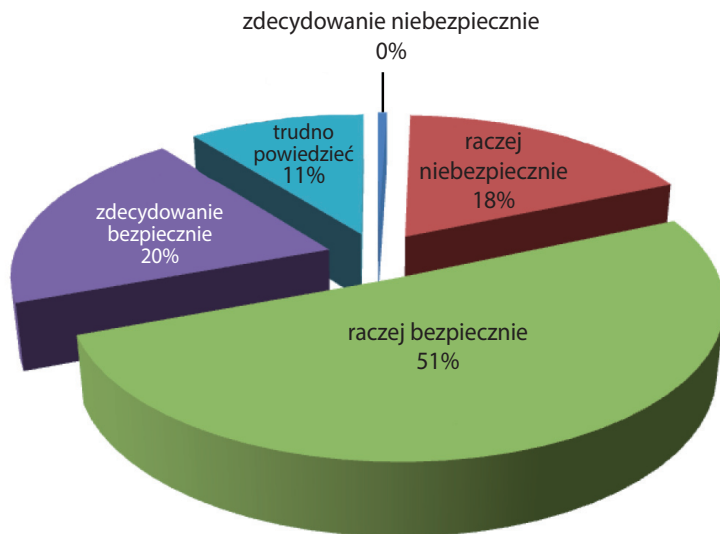
W ocenie zjawiska istotnego znaczenia nabierają opinie i poglądy obywateli o bezpieczeństwie w miejscu zamieszkania. Na pytanie: Jak oceniliby Państwo bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania? zdecydowana większość badanych oceniła bezpieczeństwo na wysokim poziomie. Odpowiednio 85% badanych mieszkańców Lubawy i 71% badanych mieszkańców Giżycka stwierdziło, iż jest zdecydowanie bezpiecznie i raczej bezpiecznie. Odmienną opinię wyraził tylko 1% badanych mieszkańców Lubawy i nikt (0%) z badanych mieszkańców Giżycka. Pozostali stwierdzili, iż nie mają wiedzy na ten temat (odpowiednio 5% badanych mieszkańców Lubawy i 11% badanych mieszkańców Giżycka). Powyższe wyniki prezentują wykresy 1 i 2.

Wykres 1. OCENA BEZPIECZEŃSTWA W MIEJSCOWOŚCI LUBAWA



Źródło: opracowanie własne

Wykres 2. OCENA BEZPIECZEŃSTWA W MIEJSCOWOŚCI GIŻYCKO



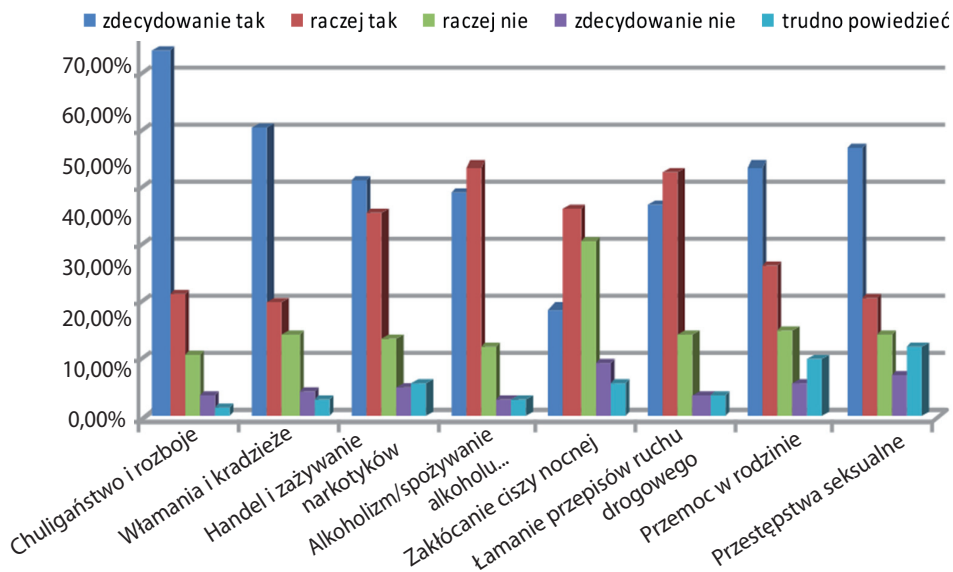
Źródło: opracowanie własne

Bezpieczeństwo jest podstawowym prawem, które sprowadza się do eliminowania sytuacji zagrażających człowiekowi i jego dobru. Sytuacje niebezpieczne są wynikiem niewłaściwych relacji z otoczeniem, które zakłócają jego swobodny rozwój.

Stąd też aby poznać opinię mieszkańców na temat zagrożeń w swojej miejscowości, zadano stosowne pytanie: Jakie zjawiska, według Państwa, w największym stopniu stwarzają zagrożenie bezpieczeństwa i naruszają porządek w miejscu zamieszkania? Wśród dominujących zagrożeń wskazano w następującej kolejności: chuligaństwo i rozboje, włamania i kradzieże, handel i zażywanie narkotyków, przestępstwa seksualne, alkoholizm, przemoc w rodzinie, zakłócanie ciszy nocnej, łamanie przepisów ruchu drogowego.

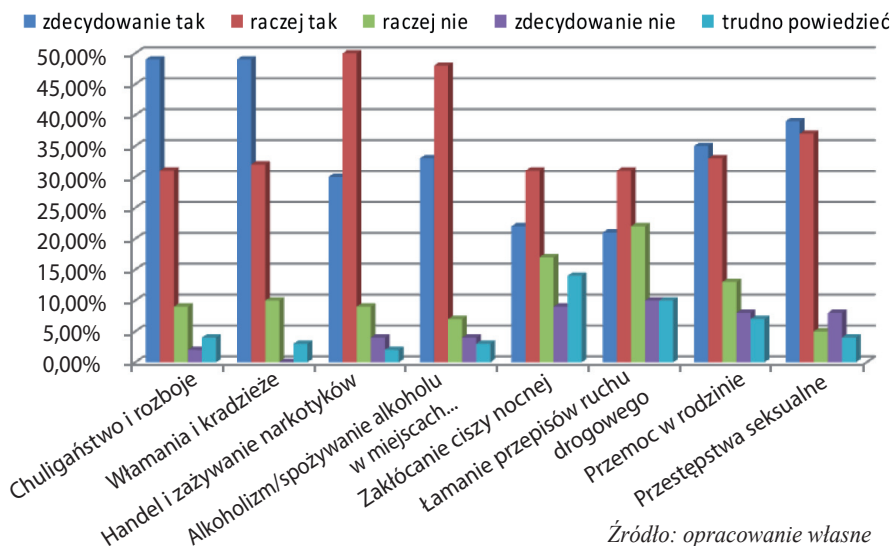
Szczegółowe wyniki porównawcze prezentują wykresy 3 i 4.

Wykres 3. ZJAWISKA, W NAJWIĘKSZYM STOPNIU, STWARZAJĄCE ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA I NARUSZAJĄCE PORZĄDEK W LUBAWIE



Źródło: opracowanie własne

Wykres 4. ZJAWISKA, W NAJWIĘKSZYM STOPNIU, STWARZAJĄCE ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA I NARUSZAJĄCE PORZĄDEK W GIŻYCKU



Źródło: opracowanie własne

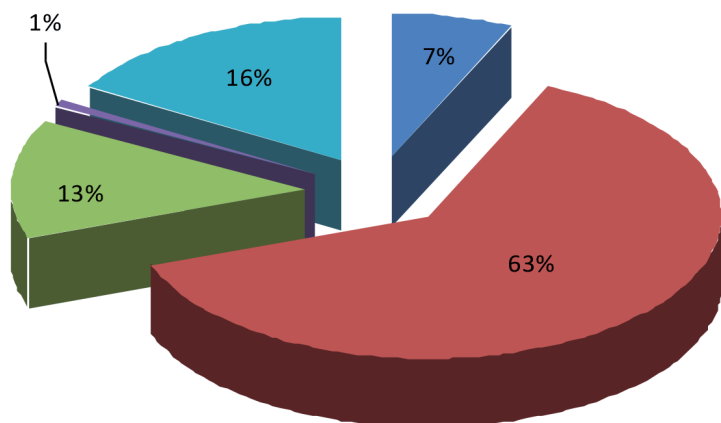
Podstawową formacją rządową w państwie przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego jest Policja (Dz. U. z 1990 r. poz. 179 z późn. zm.). Ma ona jasno i bezpośrednio sformułowany cel działalności oraz zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego na obszarze gmin, powiatów, województw. Do najistotniejszych zadań, z punktu widzenia niniejszej analizy, należą:

- 1) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
- 2) ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania,
- 3) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
- 4) kontrola przestrzegania przepisów porządkowych administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych,
- 5) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie sprawców,
- 6) gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych (Dz. U. z 1990 r. poz. 179 z późn. zm.).

Aby poznać ocenę działalności Policji, zadano mieszkańcom pytanie: Jak Pan/Pani ocenia działalność instytucji państwowych na rzecz bezpieczeństwa lokalnego? Uzyskane odpowiedzi wskazują na istotną rozbieżność owej oceny. Prawie dwie trzecie badanych mieszkańców Lubawy (70% wskazań) ocenia działalność Policji na poziomie bardzo dobrym i dobrym, natomiast w Giżycku już tylko połowa (50% wskazań) na podobnym poziomie oceniła działalność Policji. Z kolei 14% badanych mieszkańców Lubawy i 22% badanych mieszkańców Giżycka oceniło funkcjonowanie Policji źle i bardzo źle. Natomiast odpowiednio 16% badanych mieszkańców Lubawy i 20% badanych mieszkańców Giżycka nie wyraziło swej opinii. Powyższe wyniki przedstawiają wykresy 5 i 6.

Wykres 5. OCENA DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI PAŃSTWOWYCH NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA LOKALNEGO W LUBAWIE

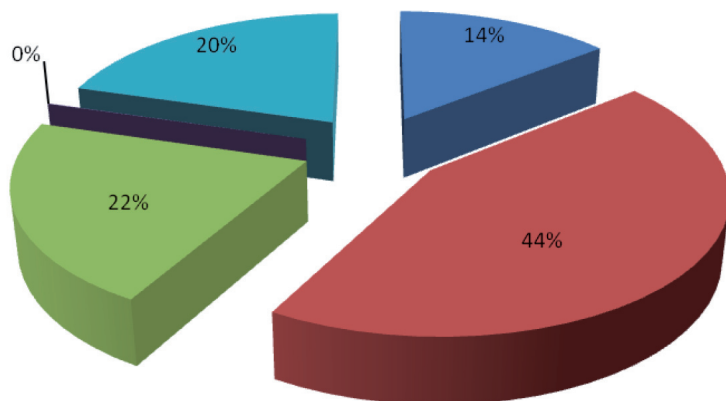
■ bardzo dobrze ■ dobrze ■ źle ■ bardzo źle ■ trudno powiedzieć



Źródło: opracowanie własne

Wykres 6. OCENA DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI PAŃSTWOWYCH NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA LOKALNEGO W GIŻYCKU

■ bardzo dobrze ■ dobrze ■ źle ■ bardzo źle ■ trudno powiedzieć



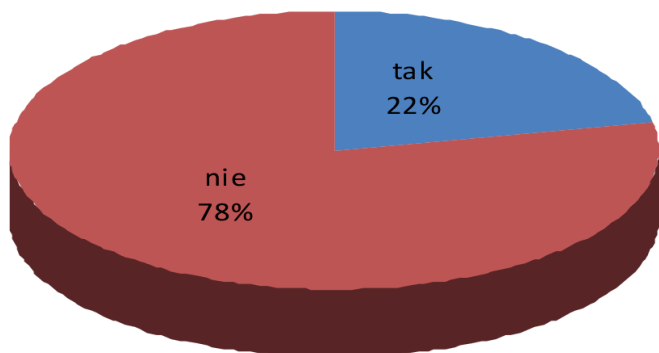
Źródło: opracowanie własne

Policja powinna być instytucją zaufania społecznego, cieszyć się zaufaniem obywateli, na rzecz których prowadzi działalność zawodową. Obywatel w każdej sytuacji (zagrożenia życia, zdrowia, utraty mienia, innych problemów dnia codziennego) mógłby liczyć na pomoc policjanta. Zaufanie jest jedną z najważniejszych wartości utrzymujących spójność grup społecznych, a w szerszym wymiarze – społeczeństw. Bez zaufania, bez przekonania, że można wierzyć drugiej osobie, cudzemu słowu, diagnozie czy obietnicy, nie da się dobrze funkcjonować ani w rodzinie, ani w biznesie, ani w państwie. Zaufanie społeczne nie tylko ma wymiar ogólny czy prywatny, który odzwierciedla poczucie związków z innymi i psychologicznej „odległości” od kolejnych kręgów ludzi, którzy nas otaczają na co dzień, ale także – w szerszym sensie – jest wyrazem stosunku do instytucji, większych zbiorowości, także takich jak państwo⁶. Podstawową kwestią, przed jaką stoją analitycy życia społecznego, jest pytanie o formy, w jakich przejawia się niepewność. Nie należy przesądzać tej kwestii, jednak może się wydawać, iż niepewność jest wyrazem nieufności. Zatem może być także wyrazem braku zaufania⁷. Aby poznać opinie mieszkańców Lubawy i Giżycka, zadano im pytanie następującej treści: Czy w ciągu ostatniego roku korzystali Państwo z pomocy Policji w jakimkolwiek stopniu? Ponad trzy czwarte badanych mieszkańców Lubawy (78% wskazań) i dwie trzecie badanych mieszkańców Giżycka (65% wskazań) stwierdziło, iż nie korzystało, w analizowanym okresie, w żadnym stopniu z pomocy Policji. Pozostali badani (odpowiednio 22% badanych mieszkańców Lubawy i 35% badanych mieszkańców Giżycka) skorzystali z takiej pomocy Policji. Szczegółowe wyniki prezentują wykresy 7 i 8.

⁶ CBOS, Komunikat z badań, BS/33/2012, *Zaufanie społeczne*, Warszawa 2012, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2012/K_033_12.PDF, dostęp: 16.09.2014.

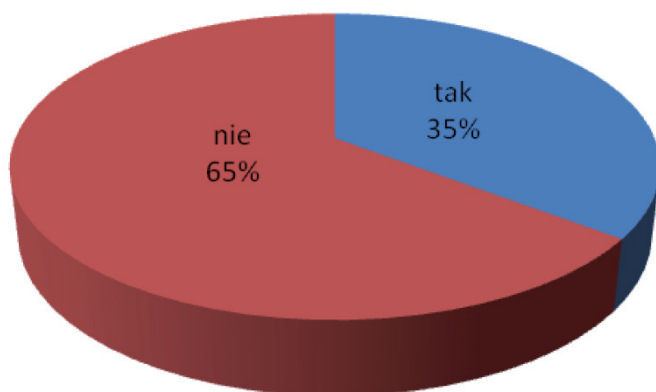
⁷ Zaufanie wobec jakiegoś obiektu jest to wiedza lub wiara, że jego działania, przyszły stan lub własności okażą się zgodne z naszym życzeniem. Jeśli takiej pewności nie mamy, to zaufaniu towarzyszy także nadzieja. Obiekt zaufania może być dowolny, np. człowiek, zwierzę, przedmiot, substancja, instytucja, społeczeństwo, Bóg. W przypadku relacji międzyludzkich zaufanie dotyczy najczęściej uczciwości drugiej strony wobec nas, co niekoniecznie oznacza uczciwość wobec innych, np. w grupie przestępczej. Zaufanie może, ale nie musi być odwzajemnione; jest jedną z podstawowych więzi międzyludzkich, zarówno w rodzinie, jak i grupach społecznych, i bywa szczególnie cenne w sytuacjach kryzysowych, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Zaufanie>, dostęp: 15.09.2014.

Wykres 7. KORZYSTANIE MIESZKAŃCÓW LUBAWY Z POMOCY POLICJI



Źródło: opracowanie własne

Wykres 8. KORZYSTANIE MIESZKAŃCÓW GIŻYCKA Z POMOCY POLICJI



Źródło: opracowanie własne

Instytucją realizującą zadania gminy z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego są straże gminne jako samorządowe, umundurowane formacje ochrony porządku publicznego spełniające służebną rolę wobec społeczności lokalnej. W gminach, dla których organem wykonawczym jest burmistrz lub prezydent miasta, występują wówczas straże miejskie. Straże gminne (miejskie) realizują szereg funkcji, a w szczególności:

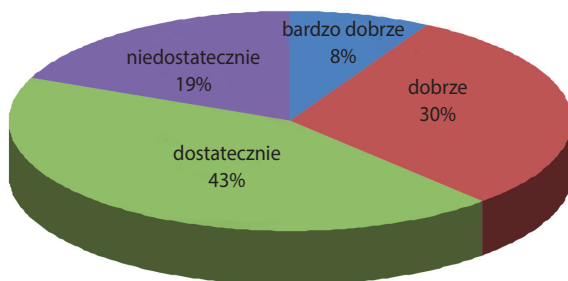
- ochronną – zapewniającą utrzymanie porządku publicznego na terenie gminy,
- porządkową – egzekwującą przestrzeganie przez społeczność lokalną przepisów prawa w zakresie porządku publicznego,

- prewencyjną – związaną z patrolowaniem ulic oraz interwencjami w zakresie ochrony porządku publicznego,
- profilaktyczną – zapobiegającą przestępstwom, wykroczeniom i zjawiskom kryminogennym, związaną z prowadzeniem profilaktyki wychowawczej wśród młodzieży i dorosłych,
- informacyjną – przekazującą informacje o stanie i rodzajach zagrożeń oraz sposobach ich eliminacji innym służbom i instytucjom, a głównie społeczności lokalnej,
- społeczno-administracyjną – związaną ze współdziałaniem w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego z innymi organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
- integrującą społeczności lokalne – realizowaną przez udział w imprezach sportowych, kulturalnych, charytatywnych organizowanych przez gminę (powiat), organizacje społeczne, szkoły itp.,
- obronną – związaną z zaistnieniem zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego państwa (funkcja wynikająca z obowiązywania odrębnych przepisów)⁸.

Podobnie jak w przypadku Policji, zadano mieszkańcom Lubawy i Giżycka pytanie dotyczące oceny działalności Straży Miejskiej: Jak oceniają Państwo działalność Straży Miejskiej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego? Analiza otrzymanych wyników wskazuje na pewne podobieństwa i różnice. Bardzo dobrze ocenia działalność Straży Miejskiej 8% badanych mieszkańców obu miast; prawie jedna trzecia badanych ocenia działalność Straży Miejskiej na poziomie dobrym (odpowiednio 30% badanych mieszkańców Lubawy i 34% badanych mieszkańców Giżycka). Istotne różnice w ocenie działalności Straży Miejskiej odnoszą się do poziomu dostatecznie (odpowiednio 43% badanych mieszkańców Lubawy i 31% badanych mieszkańców Giżycka) oraz niedostatecznie (odpowiednio 19% badanych mieszkańców Lubawy i 27% badanych mieszkańców Giżycka). Wyniki porównawcze zawierają wykresy 9 i 10.

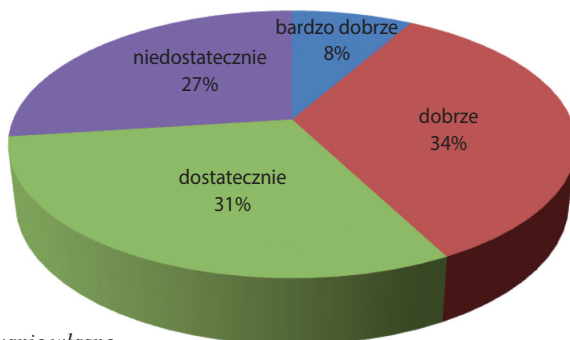
⁸ <http://www.mswia.gov.pl>, k.26-27, dostęp: 7.12.2011.

Wykres 9. OCENA DZIAŁALNOŚCI STRAŻY MIEJSKIEJ W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO W LUBAWIE



Źródło: opracowanie własne

Wykres 10. OCENA DZIAŁALNOŚCI STRAŻY MIEJSKIEJ W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO W GIŻYCKU



Źródło: opracowanie własne

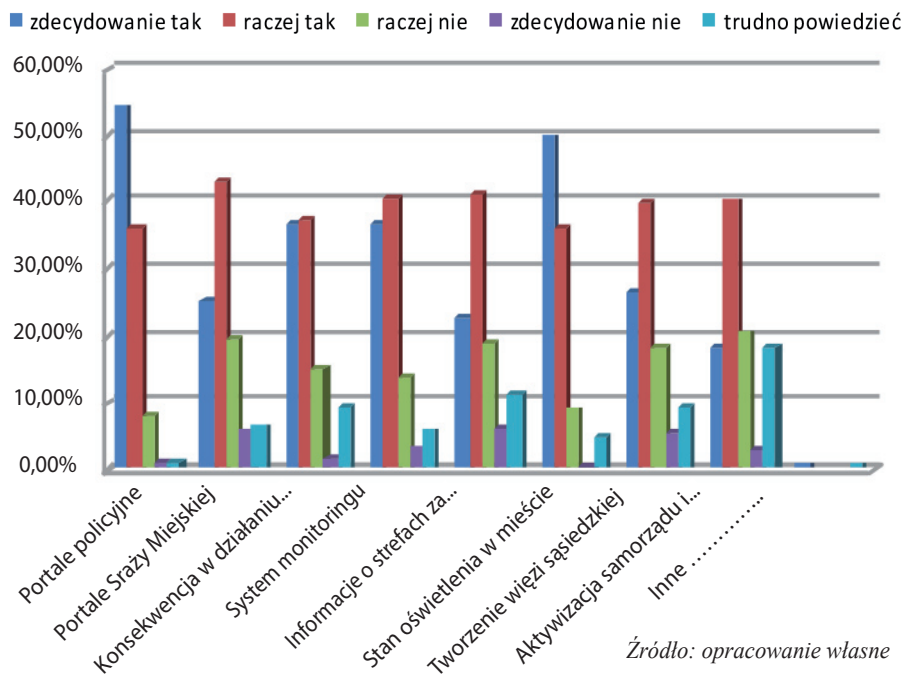
Zarówno Policja, jak i Straż Miejska realizują swoje ustawowe obowiązki według określonych strategii działań. W celu podniesienia bezpieczeństwa i porządku publicznego niezbędna jest współpraca tych instytucji, którą mogą podejmować w zakresie:

- stałej wymiany informacji o zagrożeniach występujących na określonym terenie w zakresie bezpieczeństwa ludzi i mienia,
- spokoju i porządku publicznego; zorganizowania systemu łączności Policji i straży, z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i możliwości oraz zapewniającego utrzymanie stałej łączności między jednostkami Policji i straży,
- koordynowania rozmieszczenia służb policyjnych i straży, z uwzględnieniem zagrożeń występujących na danym terenie,
- wspólnego prowadzenia działań porządkowych w celu zapewnienia spokoju porządku w miejscach zgromadzeń, imprez artystycznych, rozrywkowych

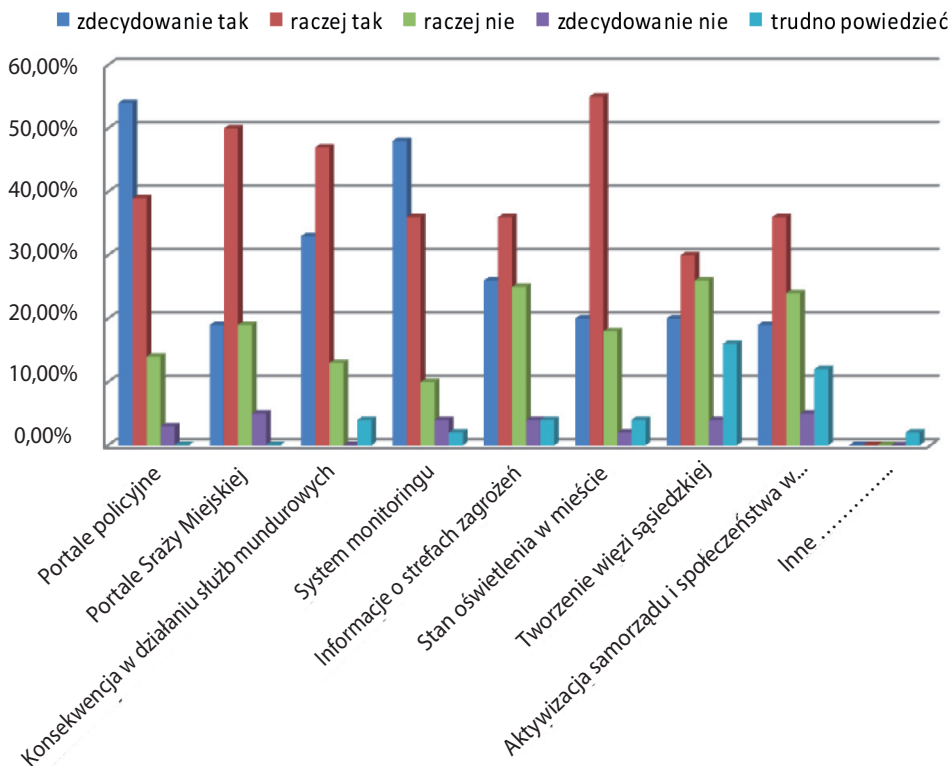
i sportowych, a także innych miejscach publicznych (art. 9 ustawy o strażach gminnych z dnia 29 sierpnia 1997 r., Dz. U. RP z 1997 r. Nr 123, poz. 779).

Społeczność lokalna stanowi również wiarygodne źródło informacji na temat miejsc niebezpiecznych w jej otoczeniu. Wiedza ta może i powinna być wykorzystana przez instytucje odpowiadające za kreowanie bezpieczeństwa publicznego na określonym terenie. Zadano więc mieszkańcom Lubawy i Giżycka pytanie następującej treści: Co, według Państwa, wpływa najbardziej znacząco na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców? Najistotniejsze znaczenie przypisano patrolom policyjnym, patrolom Straży Miejskiej, systemowi monitoringu, oświetleniu w mieście, a także aktywizacji samorządu i społeczeństwa w dziedzinie bezpieczeństwa, tworzeniu więzi społecznych, informowaniu mieszkańców o strefach zagrożeń oraz konsekwencjom i stanowczości w działaniu służb mundurowych. Rozkład odpowiedzi na postawione pytanie zawierają wykresy 11 i 12.

Wykres 11. PRZEDSIĘWZIĘCIA, NAJBARDZIEJ ZNACZĄCO, WPŁYWAJĄCE NA POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW LUBAWY



Wykres 12. PRZEDSIĘWZIĘCIA, NAJBARDZIEJ ZNACZĄCO, WPŁYWAJĄCE NA POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW GIŻYCKA



Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie

Mieszkańcy badanych miejscowości – Lubawy i Giżycka – czują się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania.

Niezależnie od wysokiego poziomu poczucia bezpieczeństwa w swoich miastach, wskazują zjawiska, które w znacznym stopniu stwarzają zagrożenia i naruszają porządek publiczny. Są to przede wszystkim: chuligaństwo i rozboje, włamania i kradzieże, handel i zażywanie narkotyków, przestępstwa seksualne, alkoholizm, przemoc w rodzinie, zakłócanie ciszy nocnej, łamanie przepisów ruchu drogowego.

Działalność Policji w Lubawie oceniona została znacznie wyżej niż w Giżycku. Niepokojący jest fakt, iż prawie co piąty badany mieszkaniec Giżycka ocenia źle lub bardzo źle działania Policji.

Zdecydowana większość mieszkańców obu miast nie korzystała z jakiegokolwiek pomocy Policji na przestrzeni ostatniego roku. Może to wynikać z braku zaufania do Policji lub mieszkańcy po prostu nie mieli potrzeby korzystania z usług miejscowej Policji.

Działalność Straży Miejskiej w obu miejscowościach oceniono na średnim poziomie. Co trzeci badany mieszkaniec ocenił Straż Miejską dostatecznie. Podobnie jak z oceną Policji, także prawie co trzeci badany mieszkaniec Giżycka ocenił niedostatecznie działalność Straży Miejskiej.

Według mieszkańców badanych miejscowości na poziom bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania przede wszystkim wpływają: patrole policyjne, patrole Straży Miejskiej, system monitoringu, stan oświetlenia w mieście, a także aktywizacja samorządu i społeczeństwa w dziedzinie bezpieczeństwa, tworzenie więzi społecznych, informacja o strefach zagrożeń oraz konsekwencja w działaniu służb mundurowych.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 217, poz. 1281).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 1990 r. poz. 179 z późn. zm.).

Publikacje

Fehler W., *Bezpieczeństwo przestrzeni publicznej*, w: W. Fehler (red.), *Bezpieczeństwo publiczne w przestrzeni miejskiej*, Warszawa 2010.

Giddens A., *Socjologia*, Warszawa 2004.

Głuch K., Gościniak-Koc M., *Czy czujemy się bezpieczni? – Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Reszla i Płońska na tle badań ogólnopolskich*, w: A. Lewkowicz, T. Majer (red.), *Bezpieczeństwo społeczności lokalnej*, Olsztyn 2012.

Jałowiecki B., *Fragmentacja i prywatyzacja przestrzeni*, w: B. Jałowiecki, W. Łukowski (red.), *Gettozacja polskiej przestrzeni miejskiej*, Warszawa 2007.

Kasprzak J., Bryk J., *Prawo. Kryminalistyka. Policja*, Szczytno 2008.

Maczasek A., *Publiczna przestrzeń miejska – społeczne tworzenie rzeczywistości*, w: W. Fehler (red.), *Bezpieczeństwo publiczne w przestrzeni miejskiej*, Warszawa 2010.

Misiuk A., *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Warszawa 2008.

Rosa R., *Problemy bezpieczeństwa w myśli społecznej i wojskowej*, Warszawa 1996.

Theiss W., *Edukacja środowiskowa*, w: *Małe Ojczyzny – tradycja dla przyszłości*, Toruń 1994.

Wawrzusiszyn A., *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 2012.

Zaborowski J., *Administracyjnoprawne ujęcie pojęć „bezpieczeństwo publiczne” i „porządek publiczny”, niektóre uwagi w świetle uwarunkowań prawnych (1983–1984)*, „Zeszyty Naukowe ASW” nr 41, Warszawa 1985.

Źródła internetowe

CBOS, Komunikat z badań, BS/33/2012, *Zaufanie społeczne*, Warszawa, marzec 2012, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2012/K_033_12.PDF, dostęp: 16.09.2014.

<http://www.abc.com.pl/problemy/1328/4>, dostęp: 15.04.2010.

<http://www.mswia.gov.pl>, k.26-27, dostęp: 7.12.2011.

<http://www.poznan.pl/mim/public/s8a/>Założenia i wstępny projekt karty przestrzeni publicznej. *Materiały do dyskusji. Konferencja naukowa na temat przestrzeni publicznej*, Poznań 2009.

Piec J., *Czy według prawa „przestrzeń publiczna” nie istnieje?*, <http://www.abc.com.pl/problemy/1328/4>, dostęp: 15.04.2010.